

Čoahkkáigeassu

Kapihtal 1 Čuovvulanjoavkku barggu birra

Oahpaheaddjioahpu odastusa čuovvulanjoavku lea ožžon bargun čuovvulit ja árvoštallat odastusproseassa riikkaviidosáččat, guovlludásis ja báikkálaččat, ja addit odastusbarggu hárrái ráđiid Máhttodepartementii ja áhahusaide, mat fáallet oahpaheaddjioahpu. Dán kapihtalis váldit ovdan barggu áigodagas 01.03.11-01.03.12. Dieđuid dán raporttas leat háhkan oahppoásahusaid plánain ja dokumeanttain, čoahkkimiin áhahusaiguin, juohkinseminárain guovlludásis, jearahallaniskosiin studeanttaid gaskas geat leat heaitán vuodđoskuvlaoahpaheaddjioahpus (VOO), Oktasaš sisaváldimis ja alit oahpu statistihkkadiehtovuodus (DBH).

Kapihtal 2 Studeanttaid háhkan ja čadaheapmi

Logut Oktasaš sisaváldimis ja DBH:as čájehit ahte 2010-2011 lea primáraohcciid lohku VOO:ai lassánan veaháš (1.1 %) ja registrerejuvvon studeanttat fas lassánan 4.0%:ain. Seamma áigodagas leat eanet studeanttat válljen VOO 1-7. 2010-2011 lassánii studeantalohku alit oahpus 4%:ain. Jáhkkinis lea stuorit nuoraidlohku sivva dasa go eanet studeanttat ohcet VOO:ai, ja ahte dilli studeanttaid háhkamis ii leat rievdan dán áigodagas. Jus studeanttaid háhkan bissu dán dásis lagamus jagiid, de šaddá vuordimis oahpaheaddjievátni2020:s (St.dieđáhus 11 (2008-2009), s. 85).

Oahpposajiid lassáneapmi 2010-2011 lei goasii duppal nu stuoris go lassáneapmi sisaváldojuvvon studeantalogus, ja dušše čieža guovttilogi oahppoásahusas nagodedje deavdit plánejuvvon oahpposajiid mañnil 2011 sisaváldima. Guhtta dain oahppoásahusain leat norgga stuorimus gávpogiin. Oahpaheddjiid háhkan lea erenoamáš hástalus davimus fylkkain. Buot áhahusain dán guovllus lei stuora erohus gaskal plánejuvvon oahpposajiid logu ja sisaváldojuvvon studeanttaid logu.

Studeantalohku heivehuvvon VOO-oahpuin (neahtta, čoahkkaneamit, eará) lea leamaš 12-13% mañemus guokte jagi. Leat dábálaččat oahppoásahusat olggobealde gávpogiid main leat heivehuvvon fáldadagat VOO:ain, ja dat leat eanas VOO 1-7 oasis. Dáidda heivehuvvon oahpuide háhket maiddá eanet vuorrasit ja etablerejuvvon studeanttaid oahpuid ektui mat lágiduvvojit iešalddis oahppoásahusas. Go oahppoásahusat eanet deattuhit heivehuvvon oahppofáldadagaid VOO 1-7 oasis, sáhtá dat leat danne go háliidit sihkarastit ahte leat oahpaheaddjit geain lea oahpahangelbbolašvuohta guokte stuorimus skuvlafágain – dárogielas ja matematihkas. Otná rekrutterendási VOO:ai dáidá mielddisbuktit unnit oahpaheddjiid geain lea oahpahangelbbolašvuohta dain fágain. Fágaválljemat mañnil vuosttaš jagi VOO 5-10 orrot čájeheamen ahte šaddá maiddá hástalus oazžut doarvái dárogieloahpaheddjiid.

2010 sisaváldimis lei čielggas ahte dievddut geat háliidedje šaddat oahpaheaddjit vuodđoskuvllas ohce VOO 5-10. Dat lea vel eambo čielggas 2011 sisaváldimis. Heaitin VOO:as mañnil nuppi lohkanbaji lei maiddá stuorit dievdduid gaskkas goappeš VOO osiin, ja erenoamážit VOO 1-7:s. Oppalaččat lea unnit heaitin VOO:as mañnil vuosttaš oahppojagi go dábalaš oahpaheaddjioahpus seamma áigodagas. Sivt manne studeanttat heitet VOO:as leat dábálaččat ahte válljejedje vearu oahpu, ja muđui maid persovnnalaš sivat – ja dáid sivaiguin lea váttis maidege dahkat. Leat gal maid studeanttat geat lohket sivaide go heitet leat čadnon oahpuide, ja soaitá ahte vuohki movt studeanttat vuostáiváldojuvvot sáhtá eastadit heaitima. Lea ankke váttis čujuhit ovttaskas sivaide manne studeanttat heitet.

Čuovvulanjoavku vuohttá ahte fágafáldat VOO:as lea váttis ášši oahppoásahusaide. Orru ahte muhtun áhahusaide lea váttis hilgut fágaid, ja ákkat dasa sáhtte leat čadnon rekrutteremii, ekonomiijajja lagasbirrasa dárbbuide. Heaitinskoviid bohtosat čájehit ahte fágafáldadagat ja fágaid

válljen sáhtta buktit hástalusaid, juogo dan dihte go oahppoásahusat eai fála fágaid maid studeanttat háliidit dahje go studeanttat ožžo eará fágafálaldaga go dan maid háliidedje.

Rávvagat

Oahppoásahusaide:

- *Buorre diehtujuohkin oahpaheaddjioahpuid birra ferte dahkkot báikkálaš ja guovllu mediaid čađa, ásahusaid ovttasbarggu ja GNIST čađa*
- *Ferte oážžut ovdan mii lea oahpaheaddjiámmáhis mánáidskuvllas mii sáhtta geasuhit maiddá nuorra dievdduid. Ferte vuoruhit dahkat oainnusin VOO 1-7 profiilla ja fágalaš barggu mánáidskuvllas.*
- *Dahkat čielggasin fágaválljemiid ja vejolašvuodaid studeanttaide olles guovllus. SAK-ovttasbargu ferte nannejuvvot, nu ahte studeanttat geat válllejit oahppoásahusa mas leat unnán fágafálaldagat liikká oidnet čielgasit ahte fágahivvodat lea stuoribut ovttasbarggu čađa eará allaskuvllaiguin/universitehtaiguin.*

Máhtodepartementii:

- *Go geahčada mo jagi 2020 oahpaheaddjidárbbut leat meroštallojuvvon (vrd. St.meld. 11 (2008-2009)), de oaidná Čuovvulanjoavku ahte studeantarekrutterendilli vuoddoskuvlaoahpaheaddjioahpuide lea duodalaš, earenoamážit Davvi-Norggas. Mii ávžžuhit departemeantta árvvoštallat ođđa ja čielga politihkalaš doaibmabijuid mat sáhttet dahkat oahpaheaddjiámmáha vel eambo bivnuhin vejolaš ohcciide ja maiddá sidjiide geain lea oahpaheaddjioahppu , muhto eai dál bargga skuvllain.*
- *Lea ain dárbu dahkat fágalašvuoda čielggasin VOO 1-7:is, ja árvvoštallat movt oážžut eanet dievdduid dán ohppui. Čuovvulanjoavkku mielas leat ain hástalusat dan ektui, ja bivdá departemeantta doalahit fuomášumi dán áššis.*

Kapihtal 3 Jodiheapmi ja ovttasbargu, bargujuohkin ja konsentrašuvdna

Oahppoásahusaid jodiheaddjit lohket sis lei unnán áigi vuodđudit ipmárdusa ođđa vuoddoskuvlaoahpaheaddjioahpuide ovdal go heiveheapmi fertii álggahuvvot. Mángasat livčče háliidan buoret áiggi siskkáldas proseassaide nu ahte šaddá oktasaš ipmárdus VOO-ođastusas. Vuosttaš jagi bargujuvvui joksat áigemiid čadnon ođđa plánaide, ja lea easka dál, ođastusa nuppi jagi, ahte ásahusat besset ráddádallat movt ipmirdit osiid ođastusas. Dat lea mielddisbuktán ahte muhtun proseassat mat livčče galgan leat čadahuvvon ovdal go vuogádagat válllejuvvo, leat baicca čadahuvvon mañnil go ođastus álggii. Lea lunddolaš ahte ásahusaid doaimmaheapmi váldá vuhtii vásáhusaid mat bohtet. Buoret áigi vuodđudit oktasaš ipmárdusa livččii muhtin ásahusaid ektui sihkarastán buoret heiveheami ja organiserema vuoddoskuvlaoahpaheaddjioahpuin álggu rájes.

VOO-ođastusa vuodul leat oahppoásahusat ferten nannet ovttasbarggu hárjehallanskuvllaiguin, ja muhtun ásahusat leat dahkan organisašuvdnarievdadusaid joksán dihte dan buoret ovttasbarggu. Guokte differensierejuvvon oahppoprográmma buktá dárbbu duppalastit oahpahandiimmuide, dárbbu heivehit fágaid oktii, ja mielddisbuktá lassi goluid ásahusaide. Sivas go eanet bargit heitet go ollejit ealáhatahkái, fertejit sin sadjái bohtit olbmot geain lea vuosttašvirgegelbbolašvuolta. Danne lea dárbu eanet stipendiáhttavirggiide oahpaheaddjioahpuin. Rekrutterema ja gelbbolašvuodahuksema dáfus lea čielggas ahte ásahusat deattuhit hukset bargiid dutkangelbbolašvuoda.

Buot oahppoásahusat fertejit leat oassin muhtun SAK-guovllus, ja muhtun ásahusat leat oassin

guovtti SAK-guovlluin (SAK 7). SAK-ovttasbarggus leat maid geatnegasvuodat ášahusaid gaska, ovdamearkka dihte oktasaš oahppofálaldagaid ektui. SAK-ovttasbarggus orru S-oassi (ovttasbargu) deattuhuvvon, ja ášahusat eai leat nu ollu deattuhan A ja K – bargojuohkima ja konsentrašuvnna. Ovttasbargu lea čadnon oahppoprográmmaid sisdollui ja organiseremii, doaimmahit oktasaš oahppofálaldaga, ovttasbargu e-oahpus, dutkan- ja ovdánahttinovttasbargu, ja gelbbolašvuodáháhkkan bargiide. Lea maid ášahuvvon ovttasbargu gaskal ášahusaid mii galgá nannet fágabirrasiid, ja erenoamážit leat unnit fágat nannejuvvon SAK-ovttasbarggus. Oahppoásahusat leat dieđihan ahte ođastusbargu lea dahkan váttisin várret áiggi SAK-ovttasbargui, go dávjá leat seamma olbmot geat barget VOO-ođastusain.

Leat ollu hástalusat bargojuohkimis SAK-guovlluin. Okta stuorámuš hástalusain orru leamen ahte oahppoásahusat gilvalit oččodit seamma studeanttaid iežaset ášahussii. Buot oahppoásahusat háliidit danne lea geasuheaddji ášahusat mat fáallet goappeš prográmmaid ja ollu fágat maid studeanttat sáhttet válljet. Báikkálaš gelbbolašvuodárbbut oahpaheddjiin maid váikkuhit dasa. Ášahusaid dieđihit ahte guovlluin leat stuora vuordámušat fágagovdodahkii mii fálluojuvvo. Geografii ja guhkes mátkkoštangaskkat sáhttet muhtun guovlluin hehttet SAK-ovttasbarggu, go studeanttat unnán johtet oahppoásahusaid gaska.

Rávvagat

Oahppoásahusaide:

- *Eambbo deaddu ferte biddjot bargojuohkimii. Nu go boahtá ovdan 2. kapihttalas, de lea fágalaš govododagas mearkkašupmi studeanttaid háhkamis. Seammás deattuhit buohkat man divrras lea doalahit buot oahppofálaldagaid. Danne fertejit ášahusat vel eambbo deattuhit váttis válljemiid dan dáfus gii galgá fállat maid, ja movt sihkkarastit oahppan oahpaheddjiid buot vuodđoskuvlla dásiide buot guovlluin. Dákkár válljemat fertejit maid váikkuhit fágalaš bargiid rekrutteremii.*
- *Ferte ain biddjot fuomášupmi gelbbolašvuodaovdáneapmái – maiddáii vuodđoskuvlaoahpaheddjiid oahpaheami hárrái. Guovllut ja ášahusat leat guhka bargan vuosttašvirgegellbolašvuoda huksema strategiijaiguin. Muhtun muddui lea maid bargojuvvon oazžut eanet bargiid doseanta/professordássái. Mii váillahit systemáhtalaš doaimmabargguid ovdánahttit oahpaheaddjioahpahan gelbbolašvuoda, ovdamearkka dihte fáttáin vuodđogálggat, árvoštallan, dahje mánggakultuvrralaš/gaskakultuvrralaš gelbbolašvuolta.*
- *Oahppoásahusat berrejit árvoštallat movt easttadit ahte buot, dahje goasii buot, jodiheaddjit lonuhuvvojit oktanaga*

Máhttodepartementii:

- *Guokte prográmma dan sadjái go okta, ja seamma studeantalohku, lea gáibideaddji ekonomiiija dáfus. Ulbmillohku 20 studeanta dattege ii leat doarvái stuoris sihkkarastit prográmma ekonomiiija ja maiddáii buriid fágaválljenvejolašvuodaid. Unnán fágaválljenvejolašvuodat sáhttet váikkuhit negatiivvalaččat studeanttaid háhkamii (kap. 2). Dat lea erenoamáš dehálaš hástalus eanas SAK-guovlluin, muhto lea váttis dahkat mearrádusaid mat mielddisbuktet unnit fálaldagaid – go váikkuhusat dákkár mearrádusain eai leat ovdalgihtii čielgasat ja sáhttet leat negatiiva. Čuovvulanjoavku bivdá departemeantta dahkat risikoárvoštallama mii buktá ovdan váikkuhusaid bargojuohkimiin.*
- *Einnostuvvi ekonomiiija: jodiheaddjit ja fágabargit váillahit einnostuvvi ruhtajuolludanvuogádaga. SAK- ja ođastusbargu lea dahkkon váttisin go ruđat juolluduvvojat jagis jahkái, go dat dahká váttisin bálkáhít olbmuid, ja ođđa doaimmat gáibidit lassi bargiid. Ruhta berre danne juolluduvvot guhkit áigái.*

- *Mastergrádaoahpuid lea maid dárbu čielggadit, nu ahte oahppoásahusat sáhttet buorebut plánet boahhteáiggi. Departemeanta bivdojuvvo čielggadit dán ášši.*
- *Stipendiáhttavirggit leat dárbbaslaččat sihkarastin dihte rekrutterema vuosttašvirgedássái vuodđoskuvlaoahpaheaddjioahpuin, ja dakko bokte joksat ulbmila dutkamii vuodđuduvvon oahput. Čuovvulanjoavku bivdá Máhtodepartemeantta árvvoštallat sáhttet go dákkár virggit čadnot oahpaheaddjioahpuide*
- *Dutkan- ja ovdánahttindoaimmat čadnon hárbhallamii dahká maid vejolažžan sihke rekrutterema ja gelbbolašvuodahuksema, ja maiddá dutkama oahpposuorggis*

Kapihtal 4 Pedagohkka ja oahppimáhttu

VOO-odastusas bođii odđa ja viiddiduvvonpedagohkkafága. Pedagohkka ja oahppimáhttu (POM). Miehtá riika lea ollu ovdánahttinbargu fágabirrasiiin. Leat erohusat man guhkás ásahusat leat ollen bargguiguin, ja lea dalle ain muhtun hástalusat.

Leat stuora erohusat das, mo oahppanjoksosat leat hábmejuvvon POM-fága plánaide.. Gaskavuodat gaskal oahppanjoksosiid, studeanttaid bargodeattu ja árvvoštallanvugiid leat hástaleaddjit. Lohkanbadjeplánaid sisdoallu orru čájeheamen ahte POM-fágaid realiseren leat sullásaččat VOO 1-7 ja VOO 5-10. Fágaoahpaheaddjit deattuhit ahte našunála njuolggadusat leat beare ovttaláganat, ja nu eai leat buorre reaidun differensieremis . Čuovvulanjoavku oaidná dás sihke báikkálaš ja našunálálaš hástalusaid odastusa váldoulbmilis.

Vuodđogálggat lea dušše okta mánggain dehálaš ja dárbbaslaš pedagogalaš fáttáin odđa POM-fágas. Orru goitge nu ahte muhtun ásahusain eai leat nu stuora áigumušat dán fáttás.. Čuovvulanjoavkku mielas berrejit vuodđogálggat oazžut čielgasit saji lohkanbadjeplánain, lohkanmeriin, bargogáibádusain, ja eksámeniin . POM-fágas lea jurddašuvvon leat ovddasvástáduš organiseremis ja teorehtalaš oppalašvuodas vuodđogálggaid hárrái. Mánggain juohkinseminárain bođii čielgasit ovdan man dárbbaslaš lea oazžut čielggaduvvot dien ovddasvástádusa. Muhtun ásahusain ferte ain bargojuvvot sihkarastin dihte odđadárogiella profešuvdnagiellan. Orru maid dárbu oahpaheaddjioahpu oahpaheddjiin nannet gelbbolašvuoda vuodđogálggaid hárrái.

Eanas oahpaheaddjioahppoásahusat leat bidjan POM-fágii ovttá dahje eanet oahppanjoksosiid main lea internašunála perspektiiva, muhto dušše muhtun ásahusat leat bidjan odđa engelasgielat dutkangirjjálašvuoda lohkanmeriide. Árvvoštallanvuogit POM-fágas leat iešguđetláganat, muhto čálalaš ruovttueksámenat lea dábalamos vuohki. Bargogáibádusat geavahuvvojit hui dávjá, ja go dasa lassin leat mánga eksámena 15 oč oahppoovttadagas, de šaddet ollu árvvoštallamat mat galget doaimmahuvvot. POM-fága viiddideapmi ja gáibádus ahte dat galgá vuodđuduvvot dutkamii, lea mielddisbuktán stuorit dárbbu virgáibidjat eanet olbmuid geain lea vuosttašvirgegelbbolašvuoha, ja Čuovvulanjoavku doaivu muhtun oahppoásahusat bohtet rahčat rekrutteremiin boahhteáiggis.

Rávvagat

Oahppoásahusaide:

- *Ferte ráhkaduvvot buoret gaskavuoha gaskal fáddáplánaid, lohkanbadjeplánaid, lohkanmeriid ja árvvoštallanvugiid. Konkrehtalaččat ferte árvvoštallat studeanttaid bargogáibádusa, ja deaddu ferte biddjot loahppaduodaštussii mas oaidná movt studeanttat leat birgen oahppanjoksosiid dáfus mat leat plánain.*
- *Guovlluin berrejit digaštallat makkár eavttut galget leat árvosániid addimis POM-fágas, ja makkár vuordámušat leat fágii, maiddá eará fágaid ektui.*

- *POM-fága ovdánahttimis berre deattuhit oazžut ovdan erenoamášvuodaid VOO 1-7 ja VOO 5-10.*
- *Ferte čielggaduvvot makkár mearkašupmi das lea go daddjo ahte POM-fágas galgá leat organisatuvrralaš ja teorehtalaš ovddasvástádus vuodđogálggaid ektui VOO 5-10.*
- *Rámmaplána gáibádus ođđadárogielgelbbolašvuhtii ferte sihkkarastojuvvot VOO 5-10, maiddá studeanttaid dáfus geat eai leat válljen dárogielfága.*
- *Oahpaheaddjioahppoásahusaid jođiheaddjit fertejit árvvoštallat gelbbolašvuodalohtendárbbuid vuodđogálggaid ektui buot fágain.*
- *Oahpaheaddjioahppoásahusat fertejit árvvoštallat bidjat eanet internašunála ja mánggabealat dutkangirjjálašvuoda oassin POM-fága lohkanmearrái VOO-oahpuin. Dat gusto sihke davviriikkalaš ja engelasgielat girjjálašvuhtii.*

Máhtodepartementii

- *Berre ráhkaduvvot plána našunála njuolggadusaid ođasteapmái, ja dakko bokte maiddá POM-fágas ođasteapmái. Boahtteáiggi revišuvnnas ferte leat ulbmil nannet gaskavuoda gaskal kvalifikašuvdnavuogádaga ja vel eanet differensierema gaskal VOO 1-7 ja VOO 5-10.*

Kapihtal 5 Hárjehallanoahpahus vuodđoskuvlaoahpaheaddjioahpuin

Ollu positiivvalaš ovdánahttinbarggut leat dahkkon hárjehallanoahpahusa ektui ođđa vuodđoskuvlaoahpaheaddjioahpuin. Profešuvdnačanastus ja ovttasbargu gaskal ásahusa ja vuodđoskuvllaid lea nannejuvvon, ja oahppoásahusat leat hutkát bargguin ráhkadit integrerejuvvon oahpuid. Našunálálaš njuolggadusat leat leamaš guovddázis plánaid ráhkadettiin eanas ásahusain.

Leat maiddá hástalusat. Dohkálášvuolta ii oro oazžume doarvái fuomášumi soahpamušain ja oahppanjoksosiin. Otná hárjehallanoahpaheaddjisoahpamuša berre heivehit ođđa vuodđoskuvlaoahpaheaddjiohppui, mas eanet vuordámušat ja ovttasbargogáibádusat deattuhuvvojit.

Hárjehallanoahpaheddjiid oahpahusas lea maid positiivvalaš ovdáneapmi. Leat eanet hárjehallanoahpaheaddjit, ja bargojuvvo bures ovdánahttit fálddagaid ja plánaid. Čuovvulanjoavkku mielas berre árvvoštallojuvvot fállat dáid kurssaid masterdásis, nu ahte fuomášupmi maiddá biddjo dutkamii, ja nu ahte hárjehallanoahpaheaddjit buorebut sáhttet bagadit studeanttaid BA- ja MA-dásis.

Rávvagat

Oahppoásahusaide:

- *Ovttas hárjehallanskuvllaiguin ja skuvlaeaiiggádiiguin árvvoštallat otná hárjehallanoahpaheaddjisoahpamuša. Makkár vejolašvuodát leat otná rámmaid siskkobealde?*
- *Barggut movt árvvoštallat studeanttaid hárjehallamis, ja movt ovttasbargat árvvoštallama ektui, leat dehálaš barggut. Dát bargu berre Čuovvulanjoavkku mielas leat oassin guovlulašovttasbarggus.*
- *SAK ovttasbargoguovlluid ásahusat berrejit árvvoštallat hárjehallanoahpaheddjiid gelbbolašvuodalohtema sisdoalu, ja makkár dássái dát oahppu biddjo. Makkár gelbbolašvuolta lea dehálaš hárjehallanoahpaheddjiide, earet dan ahte máhttit bagadit? Lea go vejolaš fállat dán masterdásis?*

Máhttodepartementii:

- Čuovvulanjoavku evttoha hárjehallanoahpaheaddjisoahpamuša fas árvoštallojuvvot našunálálaččat, guorahallan dihte lea go vejolaš ráhkadit hárjehallanoahpaheaddjisoahpamuša mii lea heivehuvvon ođastusa ulbmiliidda.
- Hárjehallanoahppu lea divrras. Ásahusat leat dieđihan ahte sii oažžun dihte doarvái hárjehallanoahpaheddjiid fertejit bálkáhít eanet hárjehallanoahpaheddjiid ja/dahje ráhkadit šiehtadusaid eanet hárjehallanskuvllaiguin. Go okta prográmma šaddá guokte prográmma, de vuogádat stuorru ja hálddašandárbbut lassánit. Čuovvulanjoavku evttoha ahte golut hárjehallanoahppui árvoštallojuvvojit, ja ahte rievttis golut guorahallojuvvojit našunála dásis oažžun dihte buoret vuođu árvoštallat ekonomalaš váikkuhusaid.

Kapihtal 6 Ođastusa nubbi jahki, ja geaidnu ovddasgavlui

6. kapihttalis lea čoahkkáigeassu deháleamos hástalusain VOO 1-7 ja VOO 5-10 hárrái, sihke báikkálaččat, guovlulaččat ja našunálálaččat, ja mii veaháš guoskkahit Čuovvulanjoavkku barggu goalmát jagi.